Zumaiako txoriak

Gure herrian erraz samar ikusi eta ezagutzeko moduko hamabi hegazti ekarri ditugu egutegi honetara, ingurune batekoak eta bestekoak kontuan hartuta: padura edo ibaikoak, itsasokoak, kalekoak, mendialdekoak... Elkarrekin familian txorien izenak ikastera eta haien ohiturak ezagutzera gonbidatzen zaituztegu. Zumaiako izen berezien berri baduzue, idatzi mezu bat *euskaratxanpan@zumaia.eus* helbidera.

Etxean sartuta egon ginen bitartean, balkoitik edo leihotik ikusi eta entzun genituen, beste batzuetan baino arreta handiagoarekin. 2021ean izan dezagula aukera aurrez aurre haien koloreak ikusi, kantuak entzun eta hegaldiak gozatzeko.

Hemos reunido en este calendario una docena de pájaros que podemos ver y reconocer fácilmente en Zumaia. Os invitamos a aprender en familia sus nombres y conocer sus costumbres. Ojalá tengamos la oportunidad de observarlos en su hábitat y gozar de sus cantos, plumajes y vuelos.

Irudiak: *Ander Hormazuri*
Aholkularitza: *Gonzalo Torre*
QR kodeak: *txoriak.eus*

Argitaratzailea:

Zumaiako Udala

ZUMAIA BIZITZEKO DA

euskara txanpan

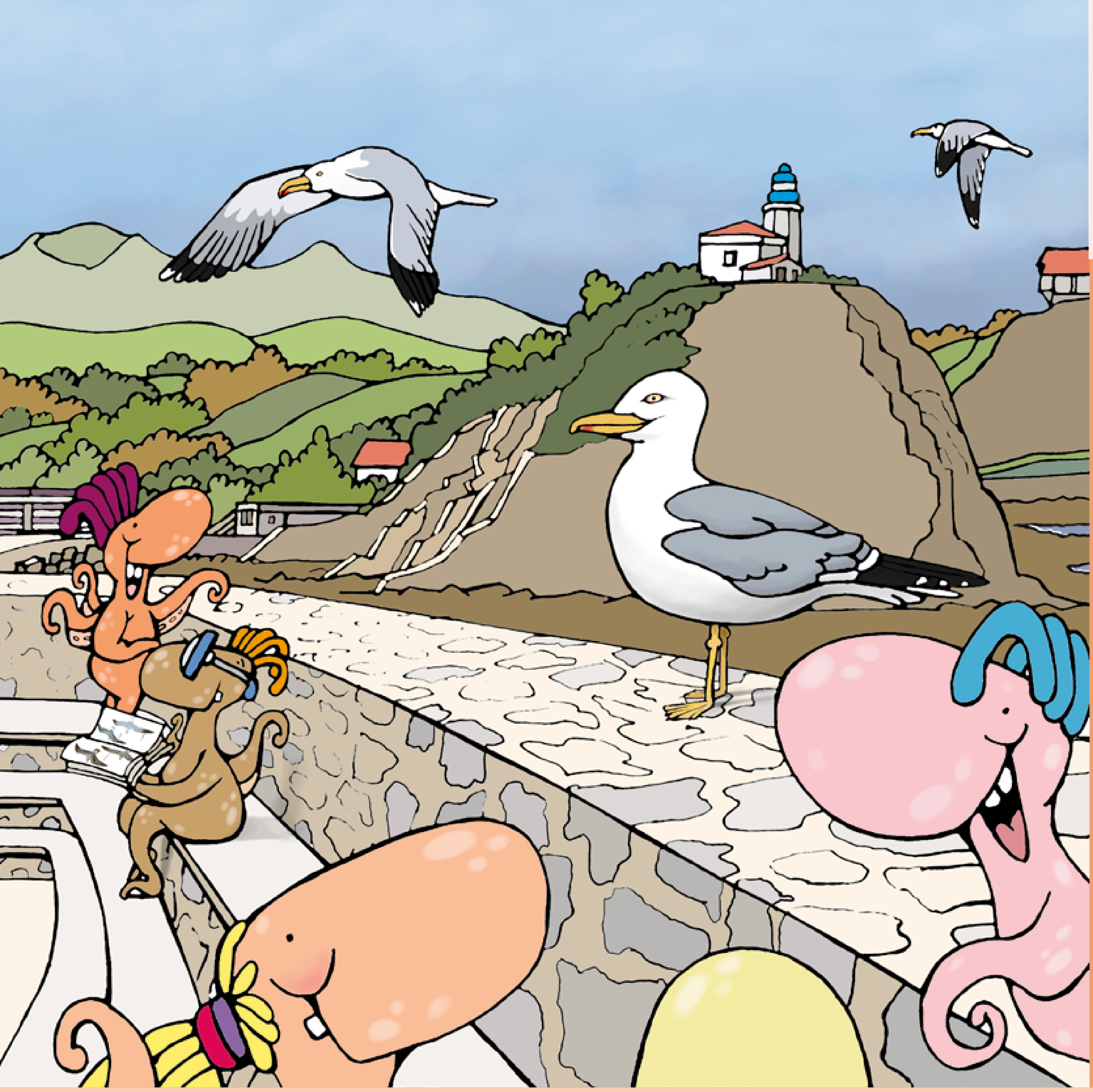

Kaio hankahoria

Larus michahellis

URTARRILA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
					1	2	3
1	4	5	6	7	8	9	10
2	11	12	13	14	15	16	17
3	18	19	20	21	22	23	24
4	25	26	27	28	29	30	31

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

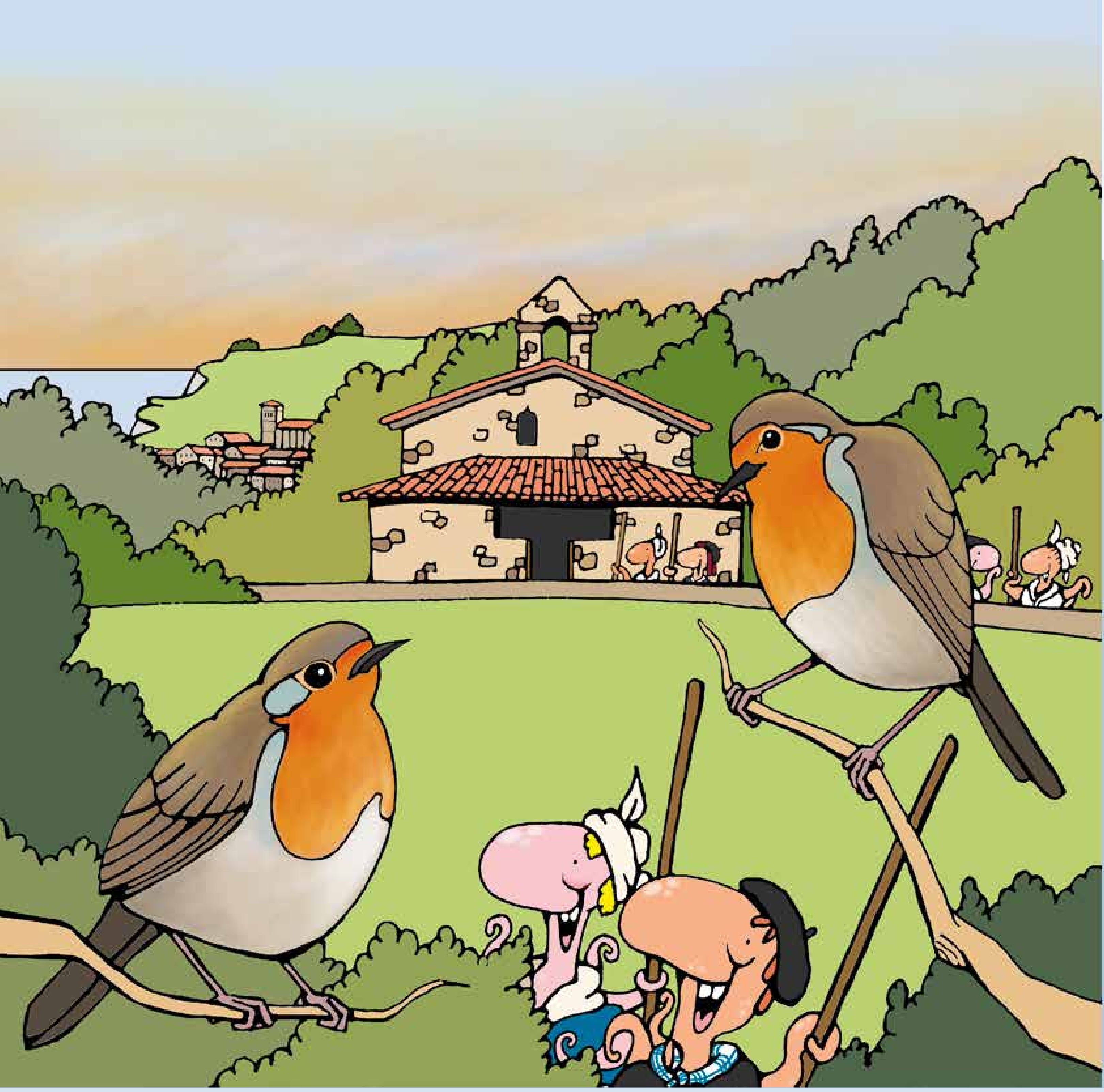

Txantxangorria

Erithacus rubecula

OTSAILA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
5	1	2	3	◑ 4 Santa Ageda bezpera	5	6	7
6	8	9	10	11	● 12	13	14
7	15 Inauteriak	16	17	18	◐ 19	20	21
8	22	23	24	25	26	○ 27	28

● ilberria ○ ilbetea ◑ ilbehera ◐ ilgora

Patxizarra (txolarrea)

Passer domesticus

MARTXOA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
9	1	2	3	4	5	6	7
10	8	9	10	11	12	13	14
11	15	16	17	18	19	20	21
12	22	23	24	25	26	27	28
13	29	30	31				

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

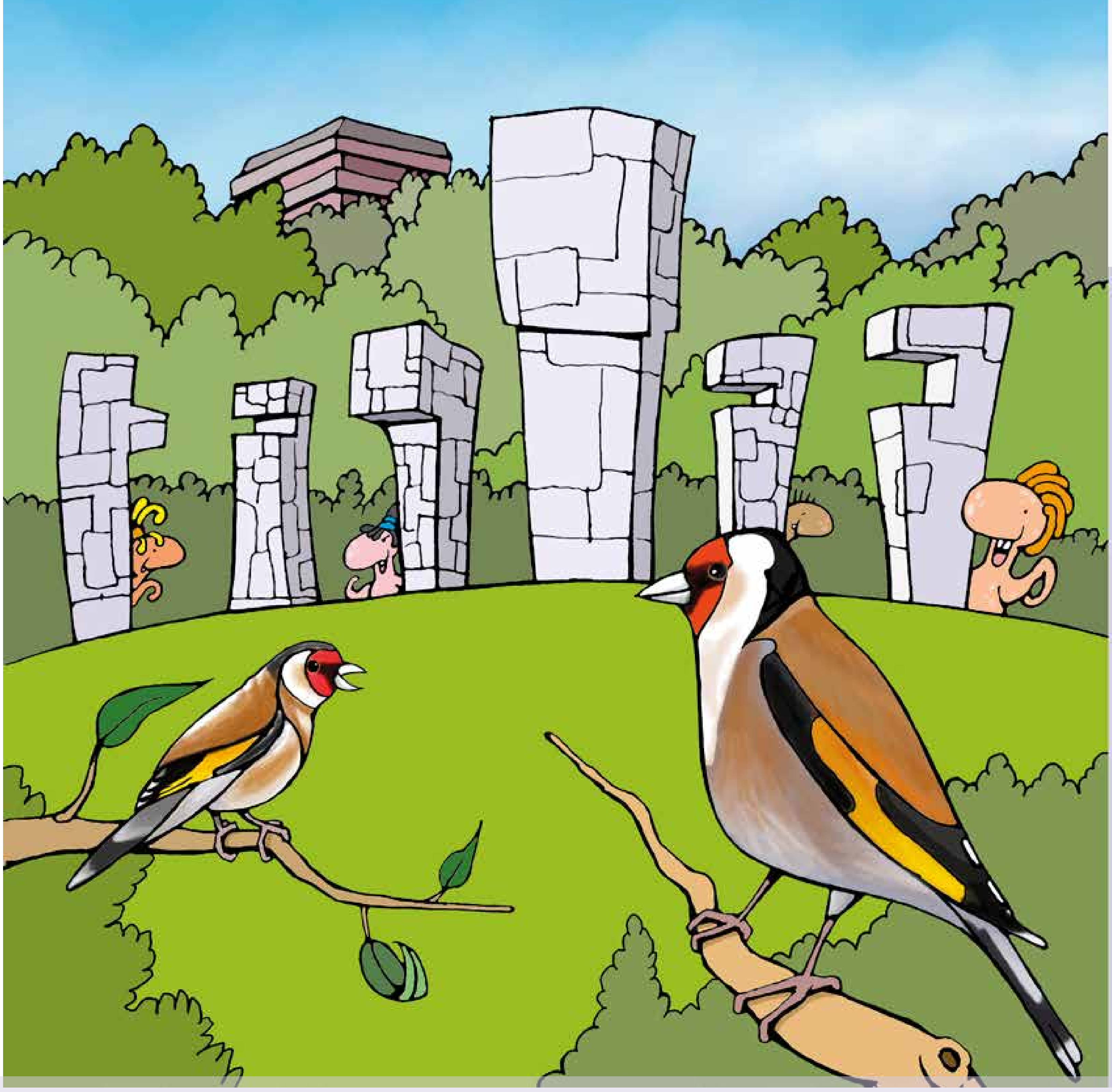

Kardantxuloa (karnaba)
Carduelis carduelis

APIRILA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
13				1 Aste Santua	2 Aste Santua	3	4
14	5 Aste Santua	6	7	8	9	10	11
15	12 San Telmo	13	14	15	16	17	18
16	19	20	21	22	23	24	25
17	26	27	28	29	30		

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

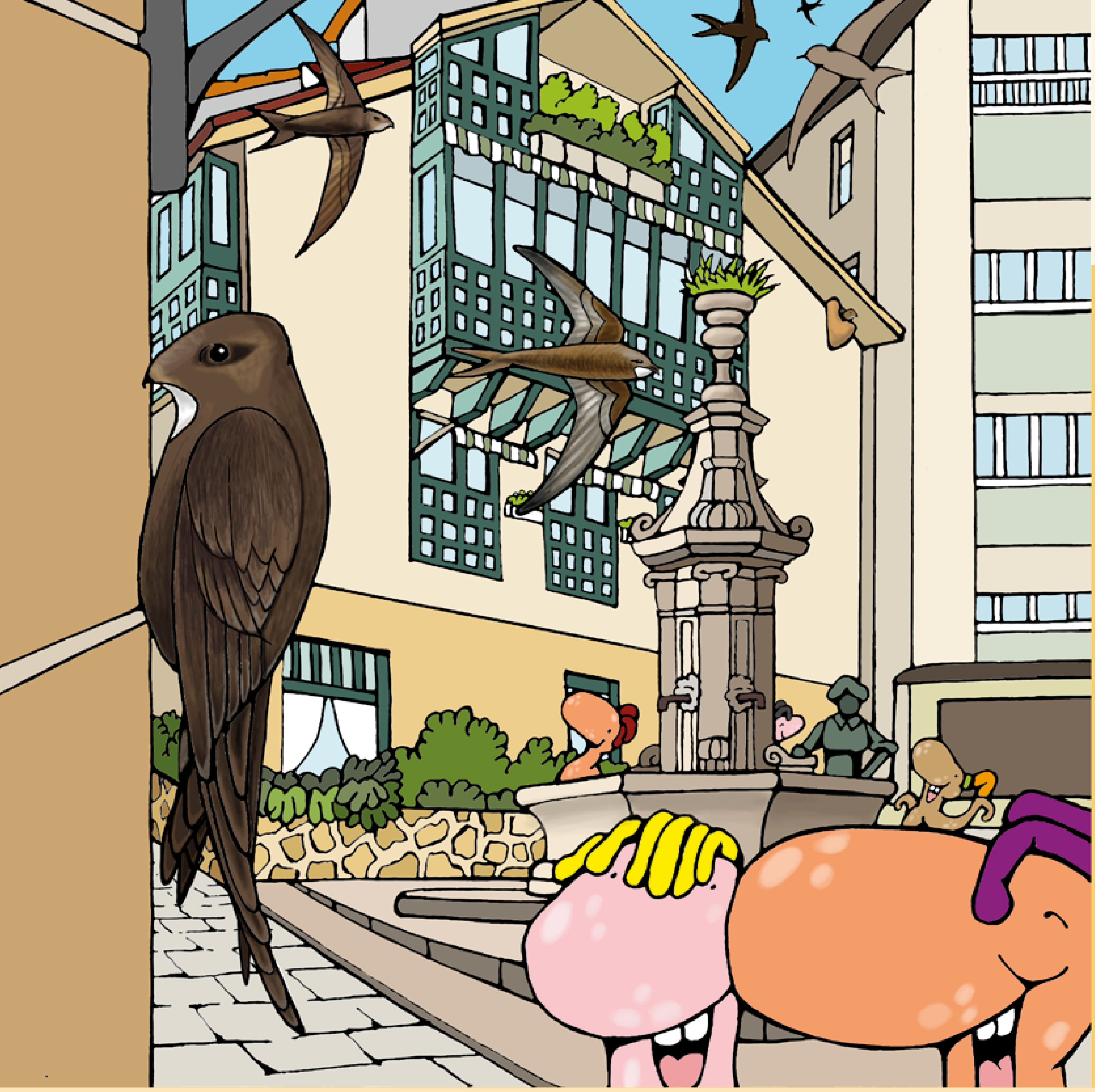

Errentxoria (sorbeltza)

Apus apus

MAIATZA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
17						1	2
18	3	4	5	6	7	8	9
19	10	11	12	13	14	15	16
20	17	18	19	20	21	22	23
21	24	25	26	27	28	29	30
22	31						

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

Ubarroi handia

Phalacrocorax carbo

EKAINA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
22		1	(ilbehera) 2	3	4	5	6
23	7	8	9	(ilberria) 10	11	12	13
24	14	15	16	(ilgora) 17	18	19	20
25	21	22	23	24	(ilbetea) 25	26	27
26	28	29 San Pedro eguna	30				

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

Miru gorria
Milvus milvus

UZTAILA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
26				◑ 1	2	3	4
27	5	6	7	8	● 9	10 San Kristobal Narrondon	11
28	12	13	14	15	◐ 16	17	18
29	19	20	21	22	23	○ 24	25
30	26	27	28	29	30	◑ 31	

● ilberria ○ ilbetea ◑ ilbehera ◐ ilgora

Martintxoa (martin arrantzalea)

Alcedo atthis

ABUZTUA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
30							1
31	2	3	4	5	6	7	8
32	9	10	11	12	13 Euskal Jaia	14	15
33	16	17	18	19	20	21	22
34	23	24 Oikian San Bartolome	25	26	27	28	29
35	30	31					

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

Hontz zuria

Tyto alba

IRAILA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
35			1	2	3	4	5
36	6	7	8 Arritokieta eguna	9	10	11	12
37	13	14	15	16	17	18 Olarro eguna	19
38	20	21	22	23	24	25	26
39	27	28	29 San Migel eguna Artadin	30			

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

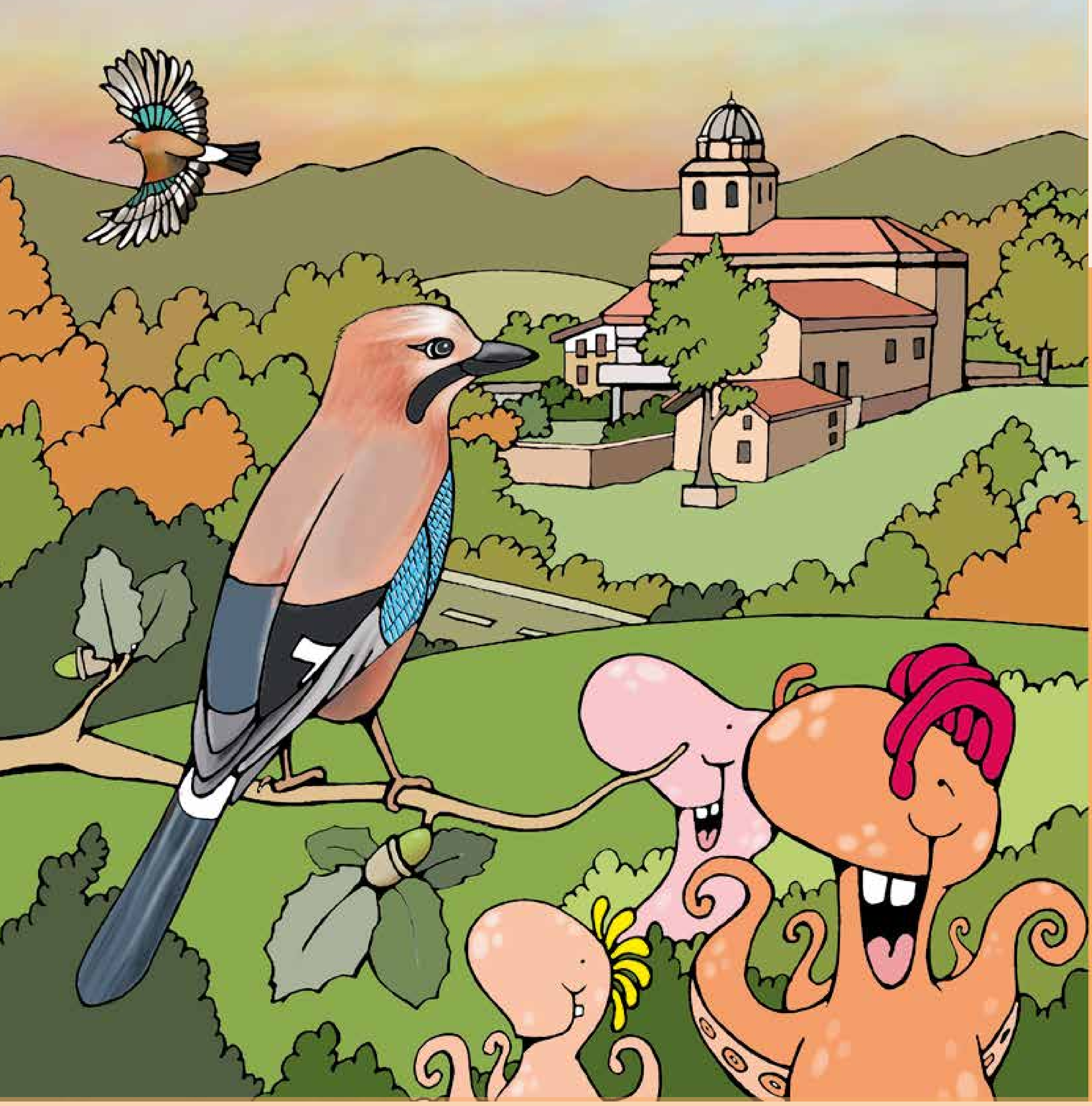

Iskiosoa (eskinosoa)

Garrulus glandarius

URRIA

euskara txanpan

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
39					1	2	3
40	4	5	6	7	8	9	10
41	11	12	13	14	15	16	17
42	18	19	20	21	22	23	24
43	25	26	27	28	29	30	31

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

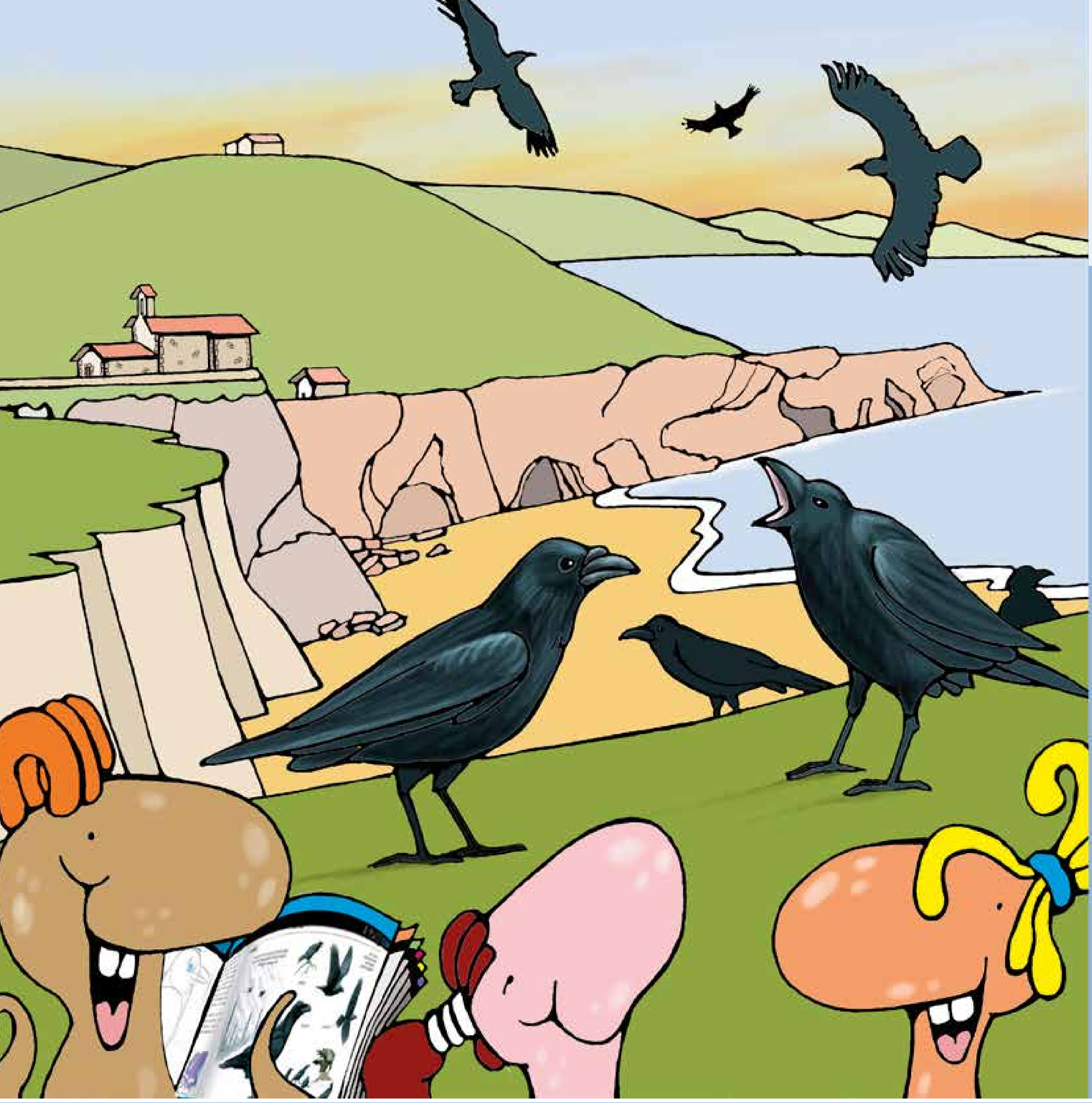

Belea (erroia)
Corvus corax

AZAROA

euskara txanpan

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
44	1	2	3	4	5	6	7
45	8	9	10	11	12	13	14
46	15	16	17	18	19	20	21
47	22	23	24	25	26	27	28
48	29	30					

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

Otatxoria (pitxartxar burubeltza)

Saxicola rubicola

ABENDUA

	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	LARUNBATA	IGANDEA
48			1	2	3 Euskararen Eguna	4	5
49	6	7	8	9	10	11	12
50	13	14	15	16	17	18	19
51	20	21	22	23	24 Olentzero eta Gomezago	25	26
52	27	28	29	30	31		

ilberria ilbetea ilbehera ilgora

HEGAZTIAK IKUSTEKO GOMENDIOAK

(Edukiak Geoparkeak landutako koaderno batekoak dira)

ZER BEHAR DUT?

- Bista ona izan arren, prismatikoak erabili (7-10X artekoak egokiak dira)
- Hegaztiei buruzko gidaliburu on bat eraman
- Ikusitakoa erregistratzeko koadernotxo bat motxilan sartu
- Zapata egokiak jantzi
- Kolore biziko arropak ez dizu lagunduko
- Zure gorputza ondo babestu
- Botikin txiki bat lagungarria izan daiteke

NOLA JOKATU?

- Ordu ona aukeratu (egunsentia eta ilunabarra oso egokiak dira)
- Zenbat eta isilago ibili, hobeto
- Toki aproposetara joan: hondartzak, padurak, ibai bazterrak, sastrakadiak...
- Begirunez jokatu lur jabeekin eta baserritarrekin.

ZERI ERREPARATU BEHAR ZAIO?

- Tamaina eta forma
- Lumen eta gorputz atalen kolorea eta diseinua
- Mokoaren eta buztanaren tamaina eta itxura
- Buztanaren eta hanken luzera eta forma
- Jokabidea: mugitzeko edo hegan egiteko modua
- Kantua
- Urteko garaia, ordua eta tokia

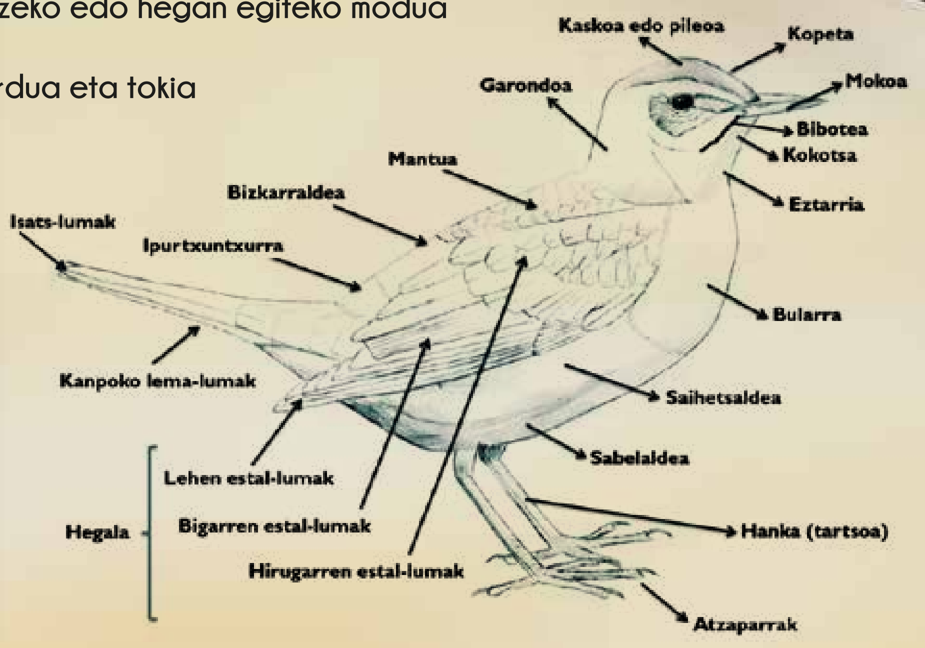

JULIAN ALDAZ, ornitologo ospetsua

Pello Etxabek 2015ean baleike.eus gunean idatzitakoaren bitartez jakin genuen askok Zumaian izan zela txorizale ezagun bat, hegaztiak katalogatzen lan handia egin zuena. QR kodea mugikorrean irakurri eta estekak zuzenean artikulu hartara emango zaituzte.

Eusebio Julian Aldaz Emazabel 1861ean jaio zen Zumaian; Arritokieta kalean zuen etxea, Bolatokia deitutakoa. Musika irakaslea eta orkestra zuzendaria izan zen, eta XX. mendearen hasieran Zumaiako Udalean zinegotzi lanetan ere ibili zen.

Duela 100 urte inguru idatzi zuen bere lanik ezagunena, 1918an: ***Catálogo de aves observadas en Guipúzcoa y Vizcaya.*** Katalogo horretan 287 hegazti espezie zerrendatu zituen, bakoitza bere izen zientifikoarekin eta euskarazkoarekin. Zumaia erdigunetzat harturik, 8 km-ko inguruan ikusitakoak izartxo batekin adierazita ageri dira, guztira 210. Katalogoa ehizatutako animalien zerrenda bat da, baina Aldazek testuaren lehen lerroetan garbi azpimarratzen du asmo zientifikoz egina dela, beste ikertzaile batzuentzat akuilu izateko. Hegaztien maiztasuna deskribatu zuen, eta nekazaritzarako kaltegarriak edo onuragarriak ziren zehaztu. Euskarazko izenak emateko J. Francisco Aizkibelen hiztegia, Pedro Novia de Salcedorena, tokiko izenak eta Aldazek berak itzulitakoak erabili zituen.

2019an beste artikulu bat idatzi zuen Gonzalo Torre biologoak, baleike.eus-en hori ere, eta Aldazen zerrendako 5 hegazti hautatuta, azken urteotan izan dituzten gorabeherak erakutsi zituen.

ZUMAIAKO PADURETAKO HEGAZTIAK

- Kaioak
- Ubarroiak
- Zangaluzeak
- Koartzak eta moko-zabalak
- Anatidoak
- Martin arrantzalea
- Txilinportak eta murgilak
- Uroiloa
- Martinak eta pottorroak
- Arrano arrantzalea